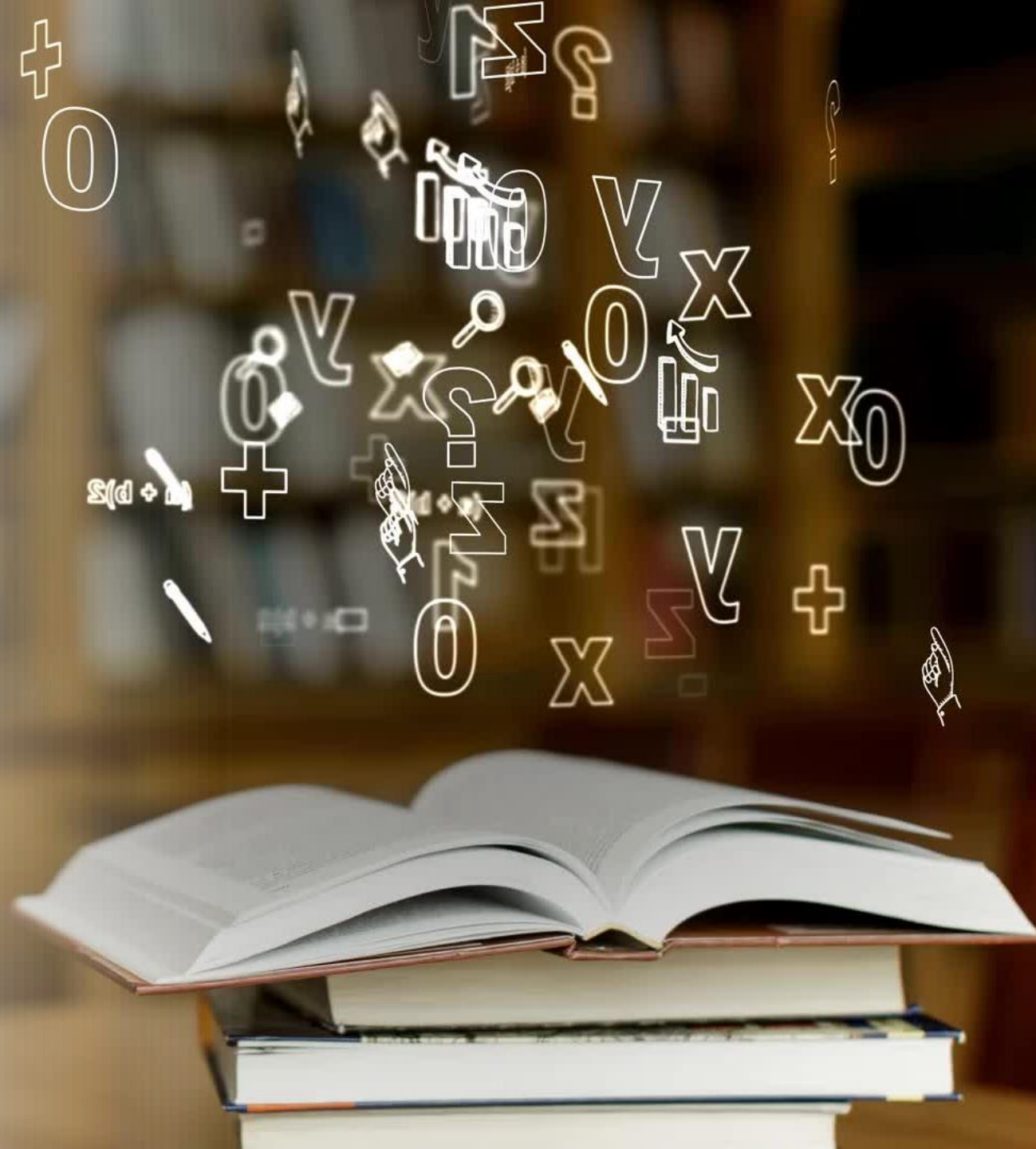

Monikulttuuristuva maailma

Käsitteet syventävä esitys

Kpl 1. Kulttuureja tutkimassa

- **Kulttuuri** = yhteisön aineellisten ja henkisten saavutusten kokonaisuus eli sivistys
- **Kulttuuri-identiteetti** = ihminen tuntee kuuluvansa johonkin etniseen tai kulttuuriseen ryhmään ja sitoutuu sen arvoihin
  - Vahvistavat koulutus, pukeutuminen, tavat, rituaalit

VALTAKULTTUURI

esim. suomalainen kulttuuri

ALAKULTTUURI

itäsuomalainen
kulttuuri

ALAKULTTUURI

länsisuomalainen
kulttuuri

ALAKULTTUURI

nuorisokulttuurit

VÄHEMMISTÖ- KULTTUURI

romanit

VÄHEMMISTÖ- KULTTUURI

saamelaiset

VÄHEMMISTÖ- KULTTUURI

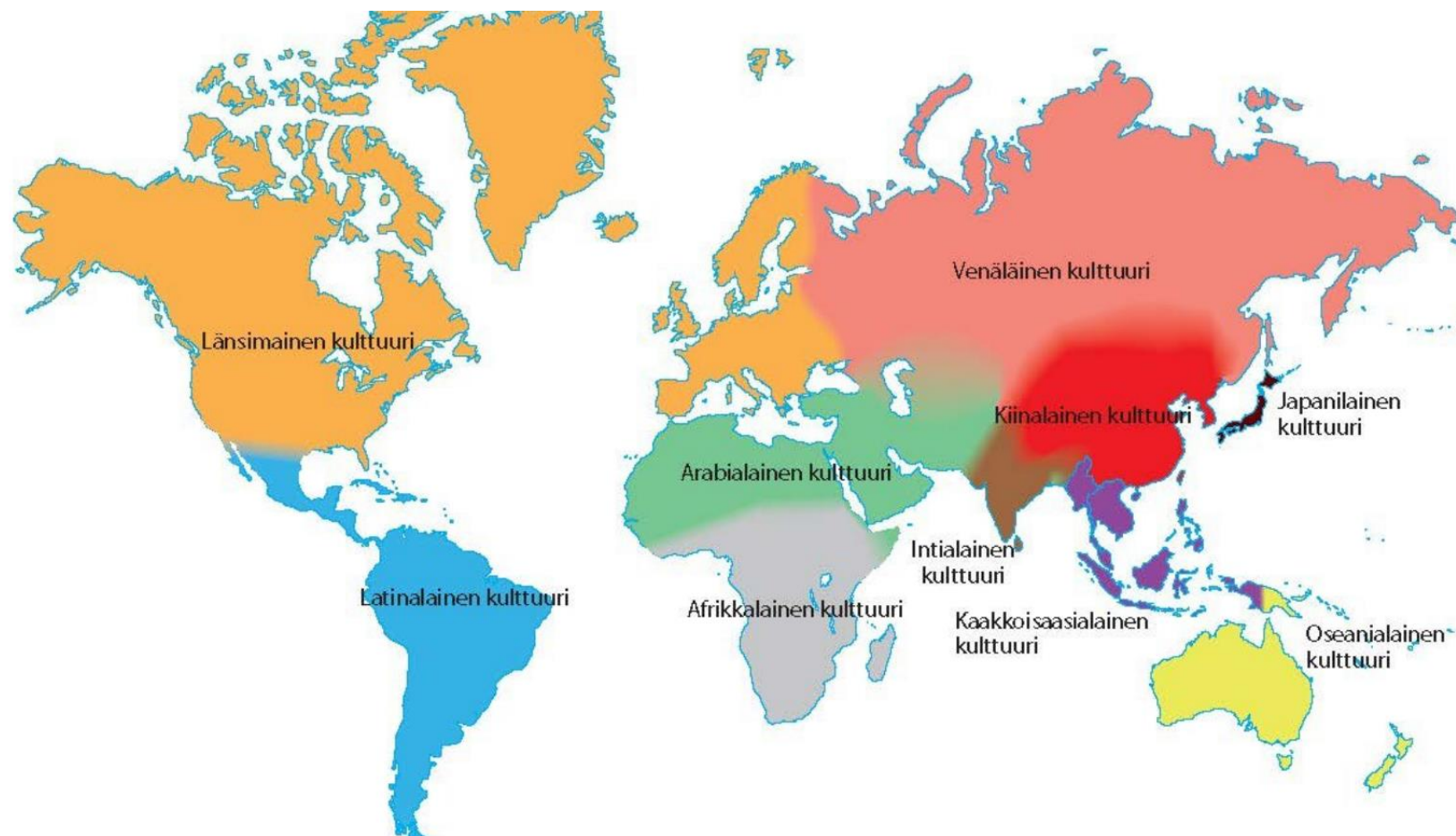
suomenruotsalaiset

*Alakulttuurit ovat saman
kulttuurin osia.*

*Vähemmistökulttuurit
poikkeavat valtakulttuurista ja
elävät sen rinnalla.*

- **Enemmistö- eli valtakulttuuri** enemmistöryhmä, jonka jäsenille kulttuurin osa-alueet ovat yhteisiä.
  - Esimerkiksi elämäntavat ja tottumukset, kieli, uskonnot ja uskomukset, perinteet, tärkeänä pidetyt arvot, käyttäytymistä ohjaavat säännöt eli normit sekä tapa ajatella maailmasta.
- **Alakulttuuri** tarkoittaa jonkin kulttuurin osaa.
- **Vähemmistökulttuurit** ovat kokonaan omia kulttuurejaan, jotka elävät jollain alueella enemmistökulttuurin rinnalla.
- **Monikulttuurisessa** yhteisössä on piirteitä monista eri kulttuureista, ja ihmisten kulttuuritaustat vaihtelevat.
- **Maailmankulttuurilla** viitataan sellaisiin kulttuuri-ilmiöihin, jotka ovat levinneet kaikkialle maailmaan.

Kulttuuripiirien jaottelu:

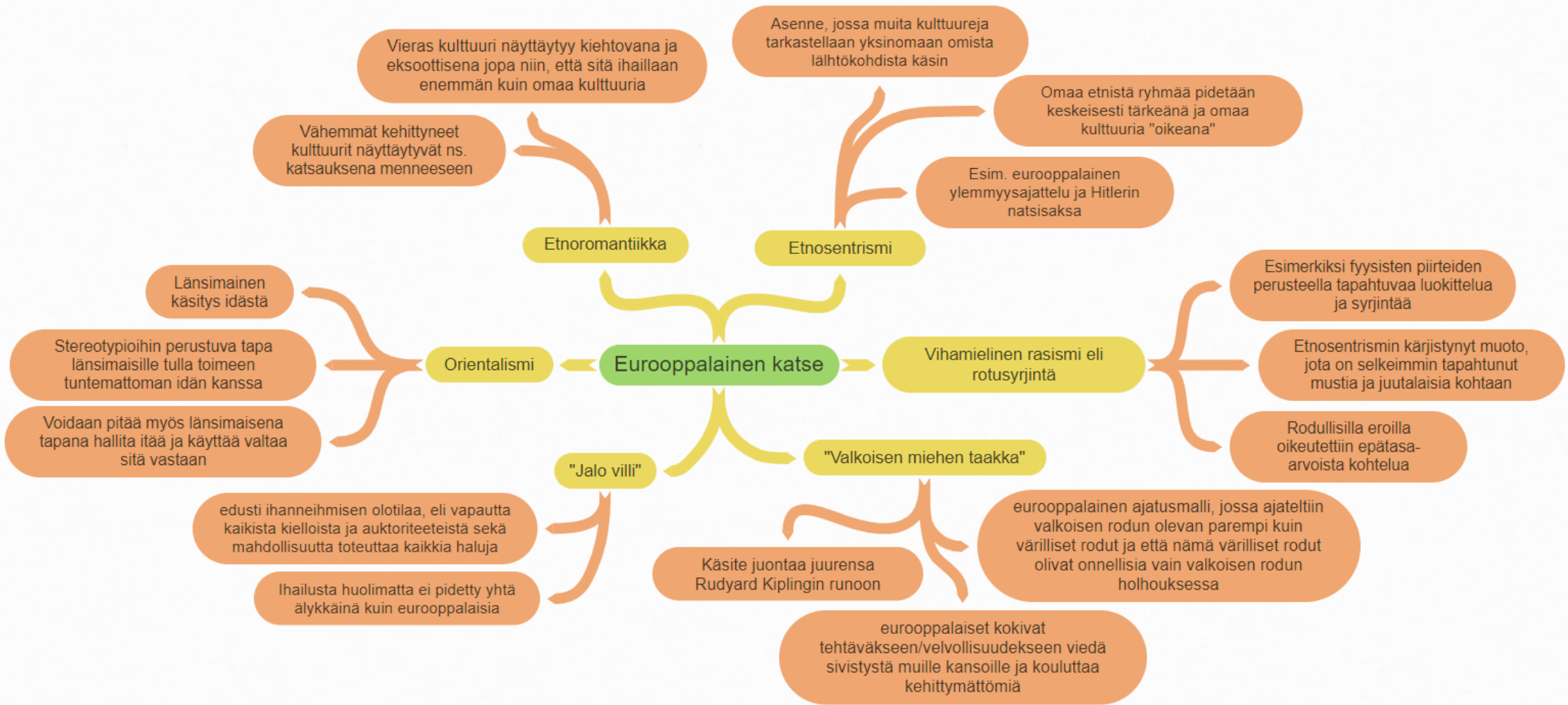

Tietoisku: Viisi kulttuurintutkimuksen käsitettä

POWERPOINT

Katso video ja tee siitä tiiviit muistiinpanot.

Eurooppalainen katse

Orientalismi

- Länsimäinen käsitys idästä
- Stereotyyppioihin perustuva tapa länsimaisille tulla toimeen tuntemattoman idän kanssa
- Voidaan pitää myös länsimaisena tapana hallita itää ja käyttää valtaa sitä vastaan

Etnoromantiikka

- Vieras kulttuuri näyttäytyy kiehtovana ja eksoottisena jopa niin, että sitä ihailaan enemmän kuin omaa kulttuuria
- Vähemmät kehittyneet kulttuurit näyttäytyvät ns. katsauksena menneeseen

Etnosentrismi

- Asenne, jossa muita kulttuureja tarkastellaan yksinomaan omista lähtökohdista käsin
- Omaa etnistä ryhmää pidetään keskeisesti tärkeänä ja omaa kulttuuria "oikeana"
- Esim. eurooppalainen ylemmyysajattelu ja Hitlerin natsisaksa

Vihamielinen rasismi eli rotusyrjintä

- Esimerkiksi fyysisten piirteiden perusteella tapahtuvaa luokittelua ja syrjintää
- Etnosentrismin kärjistynyt muoto, jota on selkeimmin tapahtunut mustia ja juutalaisia kohtaan
- Rodullisilla eroilla oikeutettiin epätasa-arvoista kohtelua

"Jalo villi"

- edusti ihanneihmisen olotilaa, eli vapautta kaikista kielloista ja auktoriteeteistä sekä mahdollisuutta toteuttaa kaikkia haluja
- Ihailusta huolimatta ei pidetty yhtä älykkäinä kuin eurooppalaisia

"Valkoisen miehen taakka"

- Käsite juontaa juurensa Rudyard Kiplingin runoon
- eurooppalainen ajatusmalli, jossa ajateltiin valkoisen rodun olevan parempi kuin värilliset rodut ja että nämä värilliset rodut olivat onnellisia vain valkoisen rodun holhouksessa
- eurooppalaiset kokivat tehtäväkseen/velvollisuudekseen viedä sivistystä muille kansoille ja kouluttaa kehittymättömiä

Kpl 1:tehtävät

T2, T4: Diamond,
Frankopan –
määrittely,
vertailu

T3: aikakäsitys

T7: kulttuurisia
tapoja (video)

Kpl 2 Eurooppalainen katse ja vieraat kulttuurit

- Etnosentrismi
- Etnoromantiikka
- Eurosentrismi
- Etnoromantiikka
- Orientalismi
- Valkoisen miehen taakka
- Jalo villi -ajattelu
- Akkulturaatio
- Assimilaatio
- Segregaatio
- Kulttuurisokki
- Kulttuuriristiriita
- Marginalisaatio
- Stereotypia

Valitse käsitteistä 5-8 ja määrittele ne oppimateriaalin tai valitsemasi lähteen avulla.

Käsitteet:

- Etnosentrismi = Muiden kulttuurien tarkastelu oman kulttuurin lähtökodista käsin. Oman kulttuurin tavat ja arvot ”parempia” ja ”oikeita”.
- Etnoromantiikka
- Eurosentrismi
- Etnoromantiikka
- Orientalismi
- Valkoisen miehen taakka
- Jalo villi -ajattelu
- Akkulturaatio
- Assimilaatio
- Segregaatio
- Kulttuurisokki
- Kulttuuriristiriita
- Marginalisaatio
- Stereotypia

Etnosentrismi

- Muiden kulttuurien tarkastelu oman kulttuurin lähtökodista käsin
- Oman kulttuurin tavat ja arvot ”parempia” ja ”oikeita”.
- Muiden kulttuurien tavat ”kummallisia”, ”kehittymättömiä”
  - Esim. Jalo Villi = ”alkuperäinen”, ”primitiivinen”, ”yksinkertainen”, ”luonnonkansaa”, ”tiede ei ole turmellut”. Valistusfilosofi Rousseau: ”ihanneihminen”, ”viattomuuden tila”.
- Jalo villi käsite käännettiin valistuksen aikana myös kritisoimaan yksilökeskeistä länsimaista ihmiskuvaa sekä tuomaan esille eurooppalaisen kulttuurin ja sivilisaation rappiota.

Äärimuoto: rasismi eli rotusyrjintä

Aapinen, 1960-luku

- **Rasismi** tarkoittaa ihmisen tai ihmisryhmän asettamista alempiarvoiseen asemaan esimerkiksi todellisen tai oletetun alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kielen tai uskonnon perusteella. Rasismi ei ole ainoastaan yksittäisiä tekoja, vaan sitä ilmenee myös yhteiskunnan rakenteissa ja tavoissa.
- Ihmisten luokittelu alkoi orjakaupan myötä
  - "orjuudella pelastettiin afrikkalaisia kurjuudesta", "jokainen 'Afrikasta kuljetettu orja oli pelastettu sielu", katolinen kirkko.
- Valistuksen vapausoikeuksia ei sovellettu orjiin -> käsitys orja = omaisuutta, kyse omistusoikeudesta.
  - John Locke: orjakauppa hyväksyttävää.
  - Voltaire: puolusti siirtomaiden orjakauppaa
  - Orjakauppaan ja orjatalouteen sijoittaminen oli tuottoisaa bisnestä: hallitsijat, kirkon edustajat, porvarit.
- Evoluutioteoria laajeni sosiaalidarwinismiksi – "survival of the fittest" -> josta seurasi ajatus eugeniikasta eli rodunjalostusoppi
  - Pakkosteriloinnit (esim. mielisairaat, tiettyjen rotujen edustajat)
  - Lasten huostaanotot (aboriginaalilapset, intiaanilapset)

Suomessakin on jopa satoja orjia

Orjuus on ikivanhaa. Orjia oli muinaisessa Egyptissä ja antiikin Kreikassa. Kun **Julius Caesar** valloitti Gallian, Roomaan tuotiin niin paljon "slaavilaisia" orjia, että sana slav alkoi merkitä orjaa. Nykyäänkin esimerkiksi englanniksi orja on slave.

Yli puolet Rooman valtakunnan asukkaista oli orjia.

Ensimmäiset afrikkalaiset orjat tuotiin Yhdysvaltoihin 1619 ja orjakauppa päättyi vasta 1807.

Toisen maailmansodan aikana natsi-Saksassa käytettiin paljon orjatyötä. Sodan jälkeen Yhdistyneet kansakunnat määritteli orjaksi kenet tahansa, jonka ei sallita vapaaehtoisesti poistua työstään. Nykyään orjuus on tuomittu monissa kansainvälisissä sopimuksissa samoin kuin myös YK:n Ihmisoikeuksien julistuksessa 1948.

Käytännön vaikutusta sopimuksilla ei ole miljoonille ihmisille kuitenkaan ollut.

Suomessa oli 79 viranomaisten tietoon tullutta orjuustapausta vuonna 2010. Vuonna 2009 tapauksia tuli ilmi 64.

Suomessa olevat orjat joutuvat työskentelemään muun muassa seksiorjina. Myös etnisissä ravintoloissa on havaittu orjuustapauksia.

Ilmitulleisiin tapauksiin liittyy tyypillisesti järjestäytyntä kansainvälistä rikollisuutta ja ihmiskauppaa.

Huolimatta siitä, että orjuus on kaikkialla kielletty, tällä hetkellä orjia on enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Carr Center for Human Rights Policy-tutkimuslaitoksen mukaan eri puolilla maailmaa elää tällä hetkellä 27 miljoonaa ihmistä orjuuden kaltaisissa olosuhteissa.

IL **15.2.2016**

Liberiassa kumiplantaaseilla työskentelevät väittävät, että heidän olosuhteensa vastaavat orjuutta. Kuva on vuodelta 2015. [AOP]

<https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/2016021521121452>

Australian hallitus pyytää anteeksi aboriginaaleilta

TILAAJILLE

Reuters, Nousiainen Anu

31.1.2008 2:00

CANBERRA. Australian uusi hallitus pyytää virallisesti anteeksi aboriginaaleilta. Anteeksipyynnön esittää pääministeri Kevin Rudd parlamentin avajaisissa 13. helmikuuta.

Anteeksipyyntö Australian alkuperäisille asukkaille oli keskeinen osa Ruddin keskustavasemmistolaisen työväenpuoleen vaalikampanjaa marraskuussa. Rahallisia korvauksia hän ei aio ajaa.

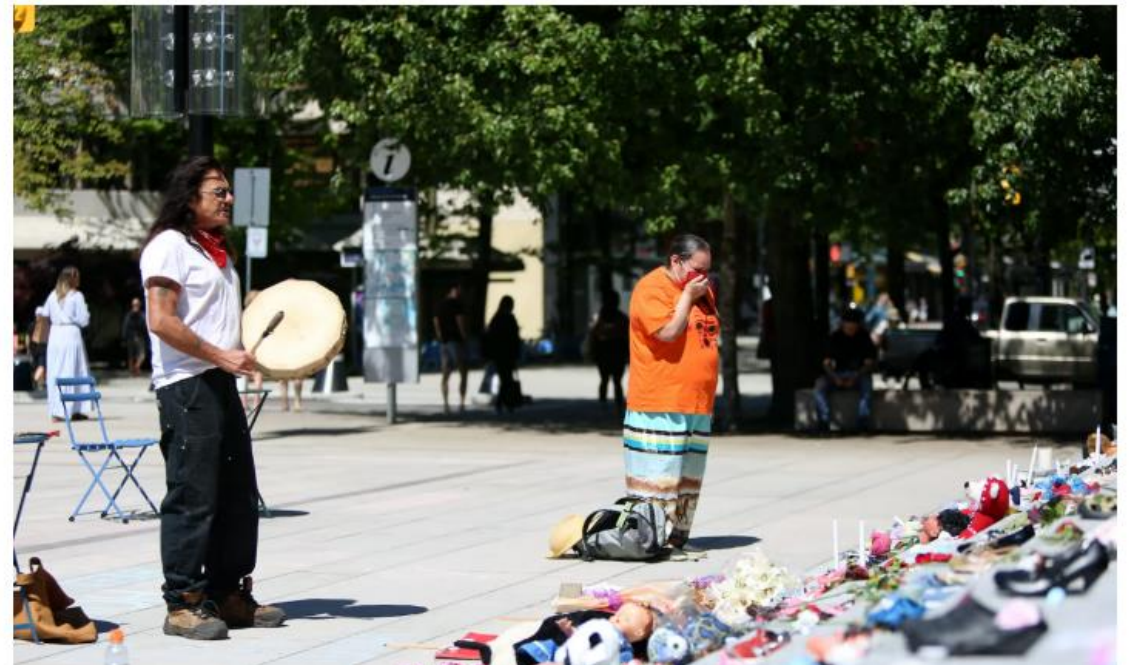
Aboriginaalien lapsia vietiin pakolla kodeistaan orpokoteihin vuosina 1870-1960. Tarkoitus oli sulauttaa heidät valtaväestöön.

Reuters

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000004544466.html>

Katolinen kirkko pyysi anteeksi Kanadan alkuperäiskansojen lasten kaltoinkohtelua sisäoppilaitoksissa

Viime aikoina Kanadassa on löytynyt useita joukkohautoja, joihin oli haudattu noin 1 200 alkuperäisväestöön kuuluneen lapsen ruumiit. Lapset joutuivat sisäoppilaitoksissa usein väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi.

<https://yle.fi/a/3-12115367>

Etnoromantiikka

- 1800-luvulla romantiikan ajan taitelijoiden näkökulma kaukaisiin paikkoihin ja niiden ihmisiin.
- Vieraat kulttuurit ja niiden ihmiset tapoineen ja elämänmuotoineen näyttäytyivät kiehtovina, eksoottisina ja ihannoitavina.
- Tunne korostui

Eurosentrismi

- Eurooppa-keskeisyys, löytöretkiajalta alkaen, kolonialismi, imperialismi.
- Eurooppalainen kulttuuri parempi kuin muut.
- Henkisesti korkeammalla tasolla.
- Vaikuttanut historiankirjoitukseen. Esim. ristiretket, löytöretket, Kaukoitä, Lähi-itä.
- Ylimielinen suhtautuminen eri kulttuureihin:
  - Eri kulttuurien edustajia on pidetty sivistymättöminä ja pakanoina
  - Korostettiin sivilisaation piirteiden puuttumista muilta esim. kirjoitustaito, hallinto, vaatteet, taide, kauppa, maanviljely, metalliesineet, avioliitto, moraalit.
  - Vieraisiin kulttuureihin on liitetty negatiivisia piirteitä.
- Käsitteet ”länsi” ja ”itä” liittyvät Euroopassa käsitteisiin ”me” ja ”toiset”. (myös ”pohjoinen” ja ”etelä”.)
  - Länsi on aktiivinen ja rationaalinen toimija
  - Itä on passiivinen ja tunteellinen toiminnan kohde

Mikä on suomalaisten suhde kolonialismiin ja miksi siitä on niin vaikea puhua? Professori: "Puolustaudutaan syytöksiltä, joita kukaan ei ole esittänyt"

Suomalaisiakin työskenteli höyrylaivoilla siirtomaa-ajan Kongossa, kuningas Leopold II:n pahamaineisessa valtakunnassa.

Suomalaisten lähetystöntekijöiden lapsi ja paikallinen lapsi leikkivät heittonuijilla Ambomaalla, nykyisen Namibian alueella. Kuva on otettu vuosien 1910 ja 1930 välillä. Kuva: Yleisnografinen kuvakokoelma / Museovirasto

SAKARI NUUTTILA

25.7.2020 7:09

Jaa

Aikoja sitten kuolleilla kolonialisteilla on ollut rankka kesä.

Orjakauppiaan patsas heivattiin jokeen Britanniassa, hirmukuninkaan patsaita töhrittiin ja poltettiin Belgiassa. Löytöretkeilijä **Kristoffer Kolumbus** mestattiin Yhdysvalloissa, lähetysaarnaajan päälle kaadettiin verenpunaista maalia Grönlannissa.

– On ilmiselvää, että esimerkiksi Ranska tai Belgia ovat valtioina paljon sitoutuneempia kolonialismia koskeviin kysymyksiin, mutta Suomessakaan ei olla ulkopuolisia näille ilmiöille ja niiden vaikutteille, muistuttaa Turun yliopiston yleisen historian professori **Leila Koivunen**.

Dominot alkoivat kaatua toukokuun lopulla, kun **George Floydin** kuolema Minneapolisissa elävöitti Black Lives Matter -liikkeen. Sen poliisiväkivaltaa vastustavat mielenosoitukset paisuivat laajoiksi, yhdysvaltalaisista rakenteellista rasismia vastustaviksi protesteiksi.

Atlantin vastarannoilla tarttumapintaa amerikkalaiseen liikehdintään löytyi omasta, menneiden vuosisatojen siirtomaaherruudesta.

<https://yle.fi/a/3-11447726>

Suomessa ei ole kaadettu yhtään valloittajapatsasta, mutta keskustelu rasismista on kesällä rantautunut tännekin. Black Lives Matter -mielenosoituksia on järjestetty ainakin Helsingissä, Tampereella, Turussa ja Vaasassa.

Sisäministeri Maria Ohisalo (vihr.) on vaatinut **puuttumista viranomaisten harjoittamaan etniseen profilointiin**. Klassisia suomalaisia tuotemerkkejä, kuten Mustapekka-ruokakermaa ja Eskimo-jäätelöitä ollaan laittamassa remonttiin.

Mutta auttaako jäätelöpuikon nimen muuttaminen, jos unohdetaan rasismin taustatekijät kuten juuri kolonialismi?

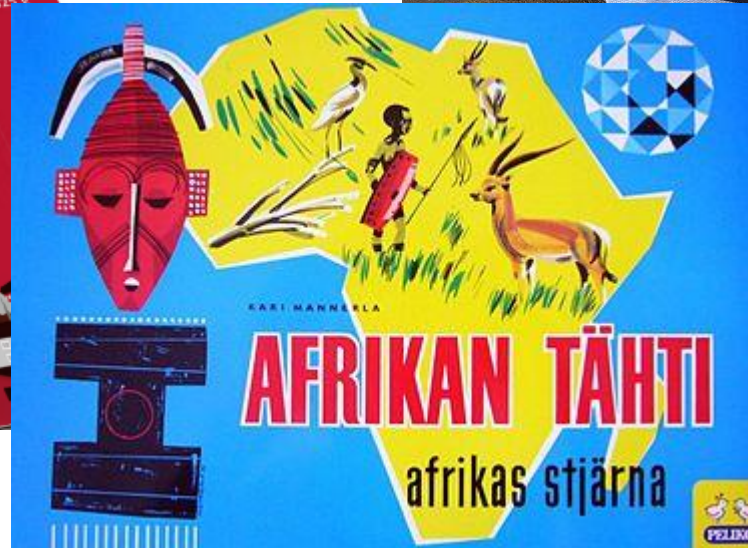

Kuningas Leopold II:n patsaat ovat joutuneet mielenosoittajien maalitauluiksi Belgiassa. Kuva: Olivier Hoslet / EPA

Markkinointi

Kun jäätelöpuikko tai suklaa vaihtaa nimensä, se herättää tunteita – asiantuntija: "20 vuoden päästä hämmästellään, että oho, millaista ennen oli"

Asiantuntijoiden mukaan on luonnollista, että yrityksissä seurataan yhteiskunnallista keskustelua ja reagoidaan siihen.

Monikulttuuristuvat yhteiskunnat

- **Globalisaation seurauksena monikulttuurisuus näkyy yhä enemmän ihmisten arjessa ja kaupunkien katukuvassa.**
  - Ruokakulttuurit
  - Harrastukset ja tavat
  - Kielet ja uskonnot
  - Pukeutuminen
  - Tavat
  - Muuttoliikkeet: siirtolaisuus, pakolaisuus.
- **Integroituminen eli sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan**
- **Marginalisaatio** – yksilö ei sopeudu uuteen yhteiskuntaan
- **Monikulttuuristuminen haastaa ihmisen arvoja ja asenteita**
  - Vieraat tavat ja erinäköiset ihmiset -> koetaan helposti uhkaavaksi ja vaaralliseksi, jos oma tulevaisuuskin on epävarma.
  - Kansallismielisyyden kasvu -> populismi.
- **Kulttuurirelativisti** = monikulttuurisuus ei ole uhka, jokaisella kulttuurilla on omat arvonsa.

Ruotsi

Analyysi: Ruotsissa jengiväkivalta on lähtenyt käsistä – silti hallituspuolue sosiaalidemokraatit porskuttaa ylivoimaisessa johdossa kohti vaaleja

Ulkopolitiikka on vienyt huomion kotimaan ongelmista, kirjoittaa Ylen Pohjoismaiden-kirjeenvaihtaja Kirsi Heikel.

<https://yle.fi/a/3-12473171>

Hoitajapula

Yksityiset firmat alkavat tuoda Keniasta hoitajia paikkaamaan Suomen hoitajapulaa – tutkija näkee isoja eettisiä ongelmia

Suomella on ulkomailta tuleville hoitajille valtava tarve. Hoitajapulassa apuun halutaan nyt myös Kenia. Tutkijoiden mukaan kansainväliseen rekrytointiin liittyy paljon vielä ratkaisemattomia ongelmia.

Keniasta tulee 450 opiskelijaa Suomeen – suomalaisyhtiölle iso sopimus

Solmitun koulutussopimuksen ensimmäinen vaihe koskee 450:ää tutkintoa. Opiskelijat koulutautuvat sairaanhoitajiksi, fysioterapeuteiksi ja informaatioteknologian alalle.

[JAA](#)

<https://yle.fi/a/3-12641450>

<https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000008580689.html>

Kohtaavatko kulttuurit?

- **Akkulturaatio:**

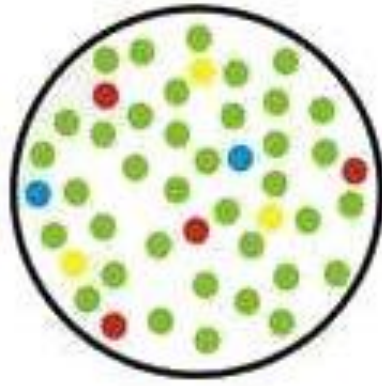
- Kulttuurit kohtaavat – molemmat muuttuvat.
- Yhdysvallat kulttuurien sulatusuuni?
  - Manifest Destiny –historiallinen laajentuminen länteen vs. alkuperäiskulttuurien tuho ”Native Americans”
  - Todellisuudessa segregaatio esim. asuinalueet, yhteiskuntaryhmät vrt. Black Lives Matter –liike

- **Assimilaatio**

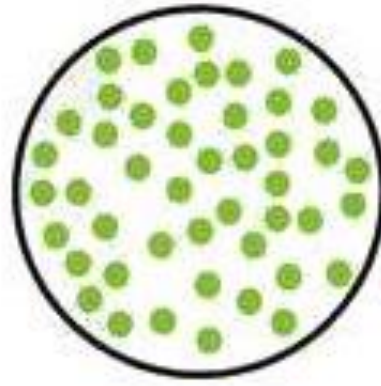
- Vähemmistökulttuuri sulautuu vahvempaan
- Vapaaehtoisesti esim. Yhdysvallat tavoitteena: ”Kulttuurien sulatusuuni”.
- Pakolla esim. Norja saamelaisväestö

- **Segregaatio**

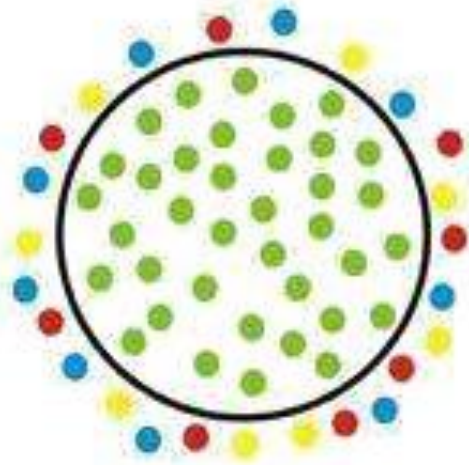
- **Etninen segregaatio** on perinteisesti tarkoittanut eri etnisten ryhmien epätasaista sijoittumista eli segregaatiota
  - Apartheid Etelä-Amerikka, Uiguurit Kiina, Rohingyat Myanmar

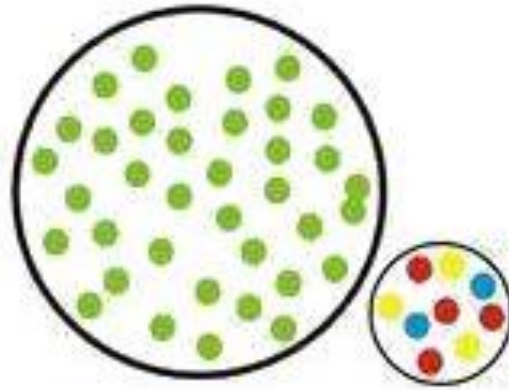
Inclusion

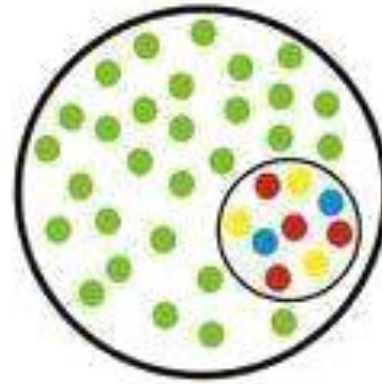
Assimilation

Exclusion

Segregation

Integration

Syventäminen:

- <https://yle.fi/a/74-20043645>
  - Millaisia kokemuksia rasismista Suomessa on YLE:n artikkelin perusteella?
- Video: eugeniikka Suomessa
- Peda.net – linkit
- Testi! Eugeniikka